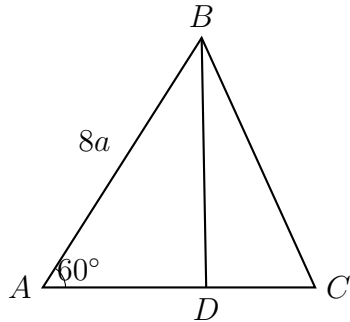

דף עבודה - טריגונומטריה (שאלון 571)

משפט הסינוסים, הקוסינוסים, פרמטרים וזהויות

שאלה 1 (רמת היכרות ושליטה בסיסית)
 במשולש ABC נתון: $AB = 8a$, $AC = 5a$, $\angle A = 60^\circ$. הנקודה D מונחת על הצלע AC כך ש- $AD = 3a$.

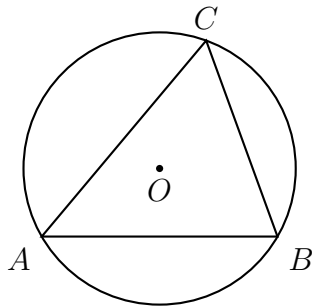

1. הבע את אורכי הקטעים BC ו- BD באמצעות a . מהו סוג המשולש $\triangle BDC$?

2. חשב את זוויות המשולש $\triangle BDC$.

3. נתון כי שטח המשולש $\triangle ABD$ הוא $24\sqrt{3}$. מצא את הערך של הפרמטר a .

שאלה 2 (שימוש בזהויות)
 משולש ABC חסום במעגל שרדיוסו R . נתונות זוויות המשולש: $\angle A = \alpha$, $\angle B = 2\alpha$.

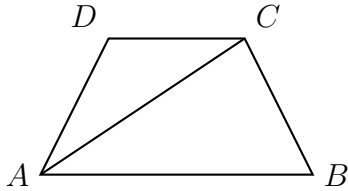

1. הבע את צלעות המשולש BC ו- AC באמצעות R ו- α .

2. נתון כי $AC = 1.5 \cdot BC$. מצא את גודל הזווית α . (היעזר בזהות לזווית כפולה).

3. נתון כי רדיוס המעגל הוא $R = 10$. חשב את שטח המשולש $\triangle ABC$ (עבור ה- α שמצאת בסעיף הקודם).

שאלה 3 (רמה גבוהה - שילוב גאומטריה ופרמטרים)
 נתון טרפז שווה שוקיים $ABCD$ ($AB > CD$, $AB \parallel CD$). שוק הטרפז היא $AD = BC = x$. אלכסון הטרפז AC חוצה את הזווית $\angle DAB$. נסמן את הזווית: $\angle DAB = 2\alpha$.

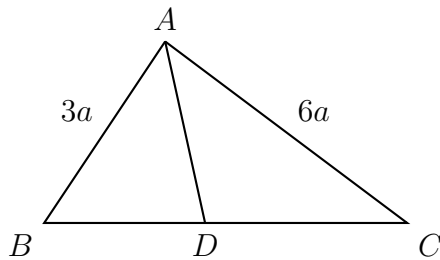

1. הבע את אורכי בסיסי הטרפז AB ו- CD באמצעות x ו- α .

2. נתון כי שטח הטרפז הוא S . הבע את שוק הטרפז x באמצעות S ו- α .

3. נתון כי $\alpha = 30^\circ$ ושטח הטרפז הוא $S = 12\sqrt{3}$. חשב את אורך אלכסון הטרפז AC .

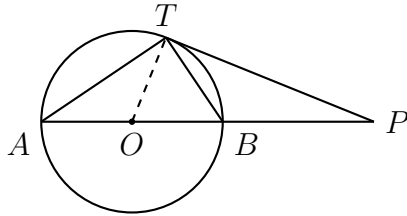
שאלה 4 (רמה גבוהה - בניית משוואות טריגונומטריות)
 במשולש ABC , הקטע AD חוצה את הזווית $\angle BAC$. נתון: $AC = 6a$, $AB = 3a$, $\angle BAC = 2\alpha$.

1. הבע את אורך חוצה הזווית AD באמצעות a ו- α .

2. נתון בנוסף כי רדיוס המעגל החוסם את המשולש $\triangle ABC$ הוא $R = 3a$. הבע את צלע המשולש BC באמצעות a ו- α , והיעזר בנתון כדי למצוא את גודל הזווית α .

שאלה 5 (רמת אתגר - גאומטריה של מעגל ויחסי שטחים)
 מנקודה P הנמצאת מחוץ למעגל שמרכזו O ורדיוסו R , העבירו משיק PT למעגל (T נקודת ההשקה). כמו כן, העבירו ישר דרך P החותך את המעגל בנקודות B ו- A ועובר דרך מרכז המעגל O (כך ש- B קרובה יותר ל- P). נסמן: $\angle TPO = \alpha$.

1. הבע את אורכי הקטעים PT , PA ו- PB באמצעות R ו- α .

2. הוכח כי היחס בין שטח המשולש $\triangle PTA$ לשטח המשולש $\triangle PTB$ תלוי אך ורק ב- α , והבע יחס זה.

3. נתון כי יחס השטחים שמצאת בסעיף ב' שווה ל-3. מצא את הזווית α .

4. עבור ה- α שמצאת בסעיף ג', מעבירים מיתר TC במעגל המקביל לישר PA . מאיזה סוג המרובע $PTCB$? הבע את שטחו באמצעות R .

תשובות סופיות

שאלה 1: 1. $BD = 7a, BC = 7a$. המשולש $\triangle BDC$ הוא שווה שוקיים. 2. $\angle C = \angle BDC =$. 3. $\angle DBC = 16.42^\circ, 81.79^\circ$. 4. $a = 2$.

שאלה 2: 1. $AC = 2R \sin(2\alpha), BC = 2R \sin \alpha$. 2. $\alpha = 41.41^\circ$. 3. $S_{\triangle ABC} \approx 52.89$.

שאלה 3: 1. $AB = x(1 + 2 \cos(2\alpha)), CD = x$. 2. $x = \sqrt{\frac{S}{4 \sin \alpha \cos^3 \alpha}}$. 3. $AC = 4\sqrt{3}$.

שאלה 4: 1. $AD = 4a \cos \alpha$. 2. $\alpha = 30^\circ, BC = 3a\sqrt{5 - 4 \cos(2\alpha)}$.

שאלה 5: 1. $PT = \frac{R}{\tan \alpha}, PA = R \left(\frac{1 + \sin \alpha}{\sin \alpha} \right), PB = R \left(\frac{1 - \sin \alpha}{\sin \alpha} \right)$. 2. היחס הוא $\frac{1 + \sin \alpha}{1 - \sin \alpha}$. 3. $\alpha = 30^\circ$. 4. מקבילית, $S_{PTCB} = \frac{\sqrt{3}}{2} R^2$.

רמזים והדרכות

רמז לשאלה 1:

□ בסעיף א', הפעל את משפט הקוסינוסים פעמיים: פעם אחת במשולש הגדול $\triangle ABC$ כדי למצוא את BC , ופעם שנייה במשולש $\triangle ABD$ כדי למצוא את BD .

□ בסעיף ג', השתמש בנוסחת השטח עם סינוס: $S = \frac{1}{2} \cdot AB \cdot AD \cdot \sin(\angle A)$.

רמז לשאלה 2:

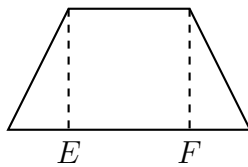
□ משפט הסינוסים במשולש חסום במעגל קובע כי היחס בין כל צלע לסינוס הזווית שמולה שווה ל- $2R$.

□ בסעיף ב', כאשר תציב את המשוואה, תקבל ביטוי עם $\sin(2\alpha)$. פתח אותו בעזרת הזהות $\sin(2\alpha) = 2 \sin \alpha \cos \alpha$ (שכן $\alpha > 0$).

רמז לשאלה 3:

□ הוכח תחילה כי המשולש $\triangle ADC$ הוא שווה שוקיים (היעזר בזוויות מתחלפות בין מקבילים: $\angle CAB = \angle ACD$).

□ כדי להביע את שטח הטרפז, הורד גבהים מהקדקודים C ו- D לבסיס AB , כמראה בשרטוט:

□ ביטוי השטח ידרוש פישוט טריגונומטרי. היעזר בזהות: $1 + \cos(2\alpha) = 2 \cos^2 \alpha$.

רמז לשאלה 4:

□ בסעיף א', דרך המלך להבעת חוצה זווית היא באמצעות פירוק שטחים: שטח המשולש הגדול ABC שווה לסכום שטחי המשולשים $\triangle ABD$ ו- $\triangle ADC$.

□ בסעיף ב', בנה משוואה: מצד אחד הבע את BC בעזרת משפט הקוסינוסים ב- $\triangle ABC$, ומצד שני הבע את BC בעזרת משפט הסינוסים ($BC = 2R \sin(2\alpha)$). השווה ביניהם ופתור משוואה טריגונומטרית.

רמז לשאלה 5:

□ ישר המשיק למעגל מאונך לרדיוס בנקודת ההשקה ($\angle PTO = 90^\circ$). הפעל פונקציות טריגונומטריות בסיסיות במשולש ישר הזווית $\triangle PTO$.

□ נקודות A, O, B נמצאות על קו ישר (הקוטר). לכן $PA = PO + R$ ו- $PB = PO - R$.

□ מצא את השטחים של המשולשים $\triangle PTA$ ו- $\triangle PTB$ על ידי נוסחת השטח עם שתי צלעות וסינוס הזווית שביניהן ($\angle TPA = \alpha$).

פתרונות מלאים

פתרון שאלה 1:

1. מציאת BC : נפעיל את משפט הקוסינוסים במשולש $\triangle ABC$:

$$BC^2 = AB^2 + AC^2 - 2 \cdot AB \cdot AC \cdot \cos \angle A$$

$$BC^2 = (8a)^2 + (5a)^2 - 2(8a)(5a) \cos 60^\circ = 64a^2 + 25a^2 - 80a^2 \cdot 0.5 = 49a^2$$

מכאן נוציא שורש ונקבל $BC = 7a$.

מציאת BD : נפעיל את משפט הקוסינוסים במשולש $\triangle ABD$:

$$BD^2 = AB^2 + AD^2 - 2 \cdot AB \cdot AD \cdot \cos 60^\circ$$

$$BD^2 = (8a)^2 + (3a)^2 - 2(8a)(3a) \cdot 0.5 = 64a^2 + 9a^2 - 24a^2 = 49a^2$$

מכאן $BD = 7a$. מכיון ש- $BC = BD = 7a$, המשולש $\triangle BDC$ הוא שווה שוקיים.

2. זווית $\triangle BDC$: נמצא תחילה את זווית $\angle C$ ממשפט הקוסינוסים במשולש הגדול $\triangle ABC$:

$$\cos \angle C = \frac{AC^2 + BC^2 - AB^2}{2 \cdot AC \cdot BC} = \frac{25a^2 + 49a^2 - 64a^2}{2(5a)(7a)} = \frac{10a^2}{70a^2} = \frac{1}{7}$$

$$\angle C \approx 81.79^\circ$$

במשולש $\triangle BDC$, מאחר ש- $BD = BC$, זווית הבסיס $\angle BDC = \angle C = 81.79^\circ$. זווית הראש תהיה: $\angle DBC = 180^\circ - 2(81.79^\circ) = 16.42^\circ$.

3. שטח ומציאת a : שטח המשולש $\triangle ABD$ נתון ע"י:

$$S = \frac{1}{2} \cdot AB \cdot AD \cdot \sin 60^\circ = \frac{1}{2}(8a)(3a) \frac{\sqrt{3}}{2} = 6a^2\sqrt{3}$$

נשווה לנתון:

$$6a^2\sqrt{3} = 24\sqrt{3} \implies a^2 = 4 \implies a = 2$$

פתרון שאלה 2:

1. לפי משפט הסינוסים: $\frac{BC}{\sin \alpha} = 2R \implies BC = 2R \sin \alpha$. בדומה, $\frac{AC}{\sin \angle B} = 2R \implies AC = 2R \sin(2\alpha)$.

2. נציב בנתון $AC = 1.5BC$:

$$2R \sin(2\alpha) = 1.5(2R \sin \alpha)$$

נחלק ב- $2R$ ונפרק בעזרת הזהות:

$$2 \sin \alpha \cos \alpha = 1.5 \sin \alpha$$

כיון ש- α זווית במשולש, $\sin \alpha \neq 0$, לכן נחלק ונקבל:

$$2 \cos \alpha = 1.5 \implies \cos \alpha = 0.75 \implies \alpha = 41.41^\circ$$

3. נחשב את צלעות המשולש והזווית השלישית: $\alpha = 41.41^\circ$, $2\alpha = 82.82^\circ$, $\angle C = 180^\circ - 3\alpha = 55.77^\circ$.
 $AC = 20 \sin(82.82^\circ) = 19.84$, $BC = 20 \sin(41.41^\circ) = 13.23$.
 שטח המשולש:

$$S = \frac{1}{2} \cdot AC \cdot BC \cdot \sin \angle C = \frac{1}{2} (19.84)(13.23) \sin(55.77^\circ) \approx 52.89$$

פתרון שאלה 3:

1. הזווית $\angle CAB = \alpha$ (אלכסון חוצה זווית). מזוויות מתחלפות $\angle ACD = \alpha$. לכן $\triangle ADC$ שווה שוקיים ו- $DC = AD = x$. נוריד גבהים DE, CF ל- AB . במשולש ישר הזווית $\triangle ADE$: $AE = AD \cos(2\alpha) = x \cos(2\alpha)$. מאחר שהטרפז שווה שוקיים, $FB = AE = x \cos(2\alpha)$. החלק המרכזי $EF = DC = x$. סה"כ הבסיס הגדול: $AB = AE + EF + FB = x + 2x \cos(2\alpha)$.

2. גובה הטרפז הוא $h = DE = x \sin(2\alpha)$. השטח:

$$S = \frac{(AB + CD)}{2} \cdot h = \frac{x + 2x \cos(2\alpha) + x}{2} \cdot x \sin(2\alpha)$$

$$S = x^2(1 + \cos(2\alpha)) \sin(2\alpha)$$

נשתמש בזהות $1 + \cos(2\alpha) = 2 \cos^2 \alpha$ וכן $\sin(2\alpha) = 2 \sin \alpha \cos \alpha$

$$S = x^2(2 \cos^2 \alpha)(2 \sin \alpha \cos \alpha) = 4x^2 \sin \alpha \cos^3 \alpha$$

נחלץ את x :

$$x = \sqrt{\frac{S}{4 \sin \alpha \cos^3 \alpha}}$$

3. נציב $\alpha = 30^\circ$, $S = 12\sqrt{3}$:

$$x^2 = \frac{12\sqrt{3}}{4 \sin 30^\circ \cos^3 30^\circ} = \frac{12\sqrt{3}}{4 \cdot 0.5 \cdot \left(\frac{\sqrt{3}}{2}\right)^3} = \frac{12\sqrt{3}}{2 \cdot \frac{3\sqrt{3}}{8}} = \frac{12\sqrt{3}}{\frac{3\sqrt{3}}{4}} = 16$$

ולכן $x = 4$. למציאת אלכסון AC , נפעיל משפט קוסינוסים ב- $\triangle ADC$ (בו זווית $\angle D = 180^\circ - 2\alpha = 120^\circ$):

$$AC^2 = x^2 + x^2 - 2x^2 \cos 120^\circ = 16 + 16 - 32(-0.5) = 48 \implies AC = \sqrt{48} = 4\sqrt{3}$$

פתרון שאלה 4:

1. סכום שטחי המשולשים: $S_{\triangle ABC} = S_{\triangle ABD} + S_{\triangle ADC}$.

$$\frac{1}{2}(3a)(6a) \sin(2\alpha) = \frac{1}{2}(3a)AD \sin \alpha + \frac{1}{2}(6a)AD \sin \alpha$$

$$9a^2 \cdot 2 \sin \alpha \cos \alpha = 4.5a \cdot AD \cdot \sin \alpha$$

נחלק ב- $a \sin \alpha$ (שונה מאפס):

$$18a \cos \alpha = 4.5 \cdot AD \implies AD = 4a \cos \alpha$$

2. ממשפט הקוסינוסים ב- $\triangle ABC$:

$$BC^2 = 9a^2 + 36a^2 - 2(3a)(6a)\cos(2\alpha) = 9a^2(5 - 4\cos(2\alpha))$$

$$BC = 3a\sqrt{5 - 4\cos(2\alpha)}$$

ממשפט הסינוסים: $BC = 2R\sin(2\alpha) = 6a\sin(2\alpha)$. נשווה ונעלה בריבוע:

$$36a^2\sin^2(2\alpha) = 9a^2(5 - 4\cos(2\alpha))$$

נחלק ב- $9a^2$ ונציב $\sin^2(2\alpha) = 1 - \cos^2(2\alpha)$:

$$4(1 - \cos^2(2\alpha)) = 5 - 4\cos(2\alpha)$$

$$4\cos^2(2\alpha) - 4\cos(2\alpha) + 1 = 0 \implies (2\cos(2\alpha) - 1)^2 = 0 \implies \cos(2\alpha) = 0.5$$

$$2\alpha = 60^\circ \implies \alpha = 30^\circ \text{ ומכאן}$$

פתרון שאלה 5:

1. PT משיק ולכן $\triangle PTO$ ישר זווית. $PT = \frac{OT}{\tan \alpha} = \frac{R}{\tan \alpha}$. היתר הוא $PO = \frac{R}{\sin \alpha}$. הנקודות A, O, B על הישר. $PA = PO + R = \frac{R}{\sin \alpha} + R$. $PB = PO - R = \frac{R}{\sin \alpha} - R$. $R \left(\frac{1+\sin \alpha}{\sin \alpha} \right)$

2. השטחים הם:

$$S_{\triangle PTA} = \frac{1}{2} \cdot PA \cdot PT \cdot \sin \alpha, \quad S_{\triangle PTB} = \frac{1}{2} \cdot PB \cdot PT \cdot \sin \alpha$$

יחס השטחים הוא יחס הבסיסים:

$$\frac{S_1}{S_2} = \frac{PA}{PB} = \frac{\frac{1+\sin \alpha}{\sin \alpha}}{\frac{1-\sin \alpha}{\sin \alpha}} = \frac{1+\sin \alpha}{1-\sin \alpha}$$

3. נציב את הנתון:

$$\frac{1+\sin \alpha}{1-\sin \alpha} = 3 \implies 1+\sin \alpha = 3-3\sin \alpha \implies 4\sin \alpha = 2 \implies \sin \alpha = 0.5$$

$$\alpha = 30^\circ \text{ מכאן}$$

4. כאשר $\alpha = 30^\circ$: $PB = R \left(\frac{0.5}{0.5} \right) = R$. כמו כן, הזווית במרכז המעגל $\angle POT = 60^\circ$. בניית המיתר TC המקביל ל- PB אומרת ש- TC מקביל לקוטר AB . אם $TC \parallel AB$ ו- T בפוזיציה של זווית מרכזית 60° , המיתר TC תוחם משולש שווה צלעות $\triangle TOC$ עם המרכז, ולכן אורכו $TC = R$. המרובע $PTCB$ הוא בעל שתי צלעות נגדיות מקבילות ($TC \parallel PB$) שוות באורכן ($TC = PB = R$). לפיכך, המרובע הוא מקבילית. שטח המקבילית הוא בסיס כפול גובה: הבסיס $PB = R$. הגובה הוא גובה הנקודה T מעל AB :

$$h = R \sin 60^\circ = \frac{R\sqrt{3}}{2}$$

$$S = R \cdot \frac{R\sqrt{3}}{2} = \frac{\sqrt{3}}{2} R^2 \text{ השטח:}$$